

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Л. Є. Лимар, А. С. Каршунова

*Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

У статті акцентовано увагу на актуальності проблеми, сформованості ключових професійних компетенцій та особистісних якостей медичних сестер, зосереджено увагу на їх базових показниках.

PROFESSIONAL COMPETENCIES AND PERSONAL QUALITIES OF NURSES

L. E. Lymar, A. S. Karshunova

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

The article accents on the topicality of the problem of the formation of key professional competencies and personal qualities of nurses, focusing on their baseline indicators.

Вступ. У Концепції розвитку вищої медичної освіти зазначено, що розвиток та реформування національної системи охорони здоров'я потребує підготовки нового покоління висококваліфікованих медичних працівників [1]. Професія медичної сестри – найпоширеніша в системі охорони здоров'я, тому високий рівень сформованості професійних компетенцій та особистісних якостей медичних сестер є надзвичайно актуальним.

Основна частина. Дослідження проводили у Маріупольському онкологічному диспансері, де зосереджується основний потік онкологічної патології регіону. Проаналізували захворюваність жіночих статевих органів (ЖСО) та молочної залози (МЗ). Лише протягом одного року ми спостерігали таку картину. Впродовж року прооперовано 214 пацієнок зі захворюваннями ЖСО, з них злоякісні захворювання виявлено в 183 жінок (85,5 %); доброякісні – у 31 пацієнтки (14,5 %). Занедбані випадки склали 72,1 % від усіх пацієнок зі злоякісними пухлинами. Впродовж цього ж року звернулось за допомогою 269 жінок із захворюваннями МЗ, із них у 222 пацієнок виявили злоякісні пухлини та в 47 – доброякісні, що склало, відповідно, 82,5 % злоякісні та 17,5 % доброякісні пухлини. Занедбані випадки виявлено у 65,8 % жінок. Така значна частка занедбаних випадків потребує особливої підготовки медичної сестри для догляду за пацієнтами.

Фах медичної сестри є складним та багатограним. У своїй діяльності медсестра нової генерації має забезпечувати сучасний висококваліфікований догляд, володіти методами реабілітаційних заходів і паліативної допомоги, навичками навчання та комп'ютерними технологіями, приймати професійні рішення, проводити первинну медико-санітарну роботу, організувати якісний сестринський процес тощо [2].

Враховуючи різноманіття виконуваних медичною сестрою функцій і підвищену відповідальність, якість фахової діяльності зумовлюється професійними компетенціями та особистісними якостями медичних сестер.

Професійні компетенції медичних сестер в епоху технологізації практичної діяльності набувають нового сенсу та перспектив, забезпечуючи їх конкурентоспроможність й успішність у професійній діяльності.

Сучасні психологічна, медична та педагогічна науки мають досить ґрунтовну методологічну основу щодо розробки різноманітних підходів відносно вивчення професійних компетенцій та особистісних якостей медичних сестер. Однак вагоме практичне значення та актуальність питання потребують більш змістовного і всебічного підходу.

Досить влучною є думка Т. О. Закусилової про те, що професійні компетенції медичних сестер потрібно розглядати як сформовану систему теоретичних та технологічних знань з медсестринства; знання мето-

дів лікування та ролі медичної сестри у їх проведенні; готовність до застосування професійних знань і вмінь як у стандартних, так і в непередбачуваних клінічних ситуаціях [3].

На переконання І. В. Кузмінської та І. М. Круковської, медична сестра має орієнтуватися в характері патологічних змін в організмі, правильно вибирати тактику під час надання екстреної медичної долікарської допомоги при невідкладних станах, досконало володіти технікою сестринських маніпуляцій, уміти скласти плани сестринського догляду за пацієнтом і диспансерного спостереження за ним, пропагувати здоровий спосіб життя [4].

М. Шегедин доводить, що медична сестра в новій моделі є партнером лікаря: збирає анамнез, постійно стежить за станом пацієнта, повідомляючи лікаря про будь-які зміни у його стані. Медсестра самостійно веде спостереження, може лікувати певні групи хворих у хоспісах, будинках або відділеннях медсестринського догляду, лікувальних установах для хронічно хворих, а лікаря викликати лише для консультації [5].

Т. О. Закусилова стверджує, що показниками високого рівня сформованості професійних компетенцій медичних сестер є [3]:

- вміння застосовувати вивчене у стандартних та особливих клінічних ситуаціях;
- розвинене професійне клінічне мислення;
- готовність приймати самостійні рішення;
- здатність виконувати лікувально-профілактичні обов'язки;
- спроможність діяти компетентно й оперативно за будь-яких умов;
- здатність організувати заходи з надання невідкладної долікарської допомоги;
- вміння ефективно обирати стратегії поведінки в напружених ситуаціях;
- здатність оцінювати ефективність надання допомоги та прогнозувати наслідки власних професійних дій;
- володіння технікою медсестринських маніпуляцій;
- навички ефективного догляду за хворими та кваліфікованого спостереження за станом їхнього здоров'я;
- професійна мобільність;
- знання методик профілактики захворювань [3].

Найважливішою складовою професійної діяльності медичної сестри є особистісні якості як певна сукупність суб'єктивних властивостей, притаманна тій чи іншій діяльності [6].

Особистісні професійно важливі якості медичних сестер є одним ключовим фактором виконання професійних обов'язків, співпраці з лікарем, взаєморозуміння з колегами та пацієнтами. Це окремі динамічні риси особистості з психічними та психомоторними властивостями, а також фізичними якостями, що відповідають вимогам професії медичного працівника.

Так, А. В. Осипов розглядає професійно важливі якості особистості як компоненти професійної придатності. Серед них широкий спектр різних якостей: природні задатки, психофізіологічні особливості (темперамент), особливості психічних процесів (пам'ять, увага, мислення, уява тощо) [7].

Є. А. Клімов виділяє «п'ять основних доданків системи професійно цінних якостей»:

- цивільні якості;
- ставлення до праці, професії, інтереси і схильність до сфери діяльності;
- дієздатність, яка утворюється якостями, важливими в різних видах діяльності (широта розуму, його глибина, гнучкість тощо);
- одиничні, особистісні, спеціальні здібності необхідні для виконання професійних обов'язків;
- навички, звички, знання, досвід [8].

Наявність професійно важливих особистісних якостей у медичної сестри зумовлює рівень її професійної успішності та ефективності. На переконання Т. О. Закусилової, важливими показниками необхідних особистісних якостей медсестри є:

- сформована деонтологічна культура;
- культура професійного спілкування медичної сестри (вміння успішно взаємодіяти з колегами та пацієнтами);
- потреба та готовність до саморозвитку та самовдосконалення;
- високий інтелект і креативність;
- емоційна стабільність;
- наявність системи життєвих і професійних цінностей (повага до особистості пацієнта, його честі, гідності й волі; прояв уваги, співчуття й турботи; високий рівень емпатії, толерантності та відповідальності);
- збереження конфіденційності та дотримання професійної етики [3, 9].

Висновки. Суспільна значущість і складність професійних обов'язків медсестри вимагає більшої уваги щодо наявності у неї навичок висококваліфікованого догляду за пацієнтами на сучасному рівні, володіння основними методами реанімації та парамедицини, досконалого знання і застосування локальних про-

токолів, виконання стандартів основних сестринських маніпуляцій і процедур, дотримання професійної етики. Провідними в особистості медичної сестри є, крім професійних рис, комплекс сформованих людських цінностей, серед яких важливе місце посідають співпереживання, увага, відповідальність тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Концепції розвитку вищої медичної освіти в Україні : наказ Міністерства охорони здоров'я України та Академії медичних наук України від 12.09.2008 р. № 522/51 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=12141>.

2. Махновська І. Р. Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Махновська Ірина Романівна. – Житомир, 2015. – 312 с.

3. Закусилова Т. О. Формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Закусилова Тетяна Олександрівна. – Запоріжжя, 2018. – 200 с.

4. Кузмінська І. В. Медсестринство як впливова самостійна ланка медицини / І. В. Кузмінська, І. М. Круковська // Медсестринство. – 2009. – № 2. – С. 28–30.

Вищевикладене свідчить, що успішність і ефективність діяльності медичної сестри нової формації вимагає високого рівня професійних компетенцій та особистісних якостей.

5. Шегедин М. Б. Медсестринство в Україні : навч. посіб. / М. Б. Шегедин. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2003. – 280 с.

6. Шелепова Е. С. В проблеме профессионально важных качеств субъекта трудовой деятельности / Е. С. Шелепова. – Тверь : ТГУ, 2007. – 188 с.

7. Осипов А. В. Профессионально важные качества сотрудников пожарно-спасательных формирований на разных этапах профессионального становления : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. психол. наук / А. В. Осипов. – Ростов-на-Дону, 2009. – 32 с.

8. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. – М. : «Институт практической психологии», Воронеж : НПО «МО-ДЭК». – 186 с.

9. Проблеми екстремальної та кризової психології : [зб. наук. пр.] // Харків : НУЦЗУ, 2013. – Вип. 13. – С. 155–169.

Отримано 27.11.20